

United Nations
SERBIA

ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

Директна примена стандарда Уједињених нација за заштиту људских права

UNIVERSAL DECLARATION OF
HUMAN RIGHTS

YEARS

#STANDUP4HUMANRIGHTS

Пројекат се спроводи уз подршку УН Програма редовне техничке сарадње (RPTC) који у Републици Србији имплементира Тим за људска права Уједињених нација у Србији

Директна примена стандарда људских права УН у поступцима пред домаћим судовима

Тематски модул: **Азил и миграције**

ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ИЗБЕГЛИЦА И МИГРАНАТА

1. РЕЛЕВАНТНИ УН ИЗВОРИ

Конвенција о статусу избеглица

(Уредба о ратификацији конвенције о статусу избеглица, *Службени лист ФНРЈ - Међународни уговори и други споразуми*, бр. 7/60)

Члан 3. Државе уговорнице ће примењивати одредбе ове конвенције на избеглице без дискриминације у погледу расе, вере или земље порекла.

Међународни пакт о грађанским и политичким правима

(Закон о ратификацији међународног пакта о грађанским и политичким правима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 7/71)

Члан 26. Сви су пред законом једнаки и имају право на једнаку законску заштиту без икаквог разликовања. У том погледу закон ће забранити сваку дискриминацију и зајемчити свим лицима подједнаку и ефикасну заштиту против сваке дискриминације, нарочито на основу расе, боје, коже, пола, језика, вероисповести, политичког и било ког другог мишљења, националног и друштвеног порекла, имовине, рођења или другог статуса.

У Пакту се предвиђа да само политичка права могу бити резервисана за држављане, док сва остала права припадају свим лицима која се нађу под јурисдикцијом државе.

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима

(Закон о ратификацији међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 7/71)

Члан 2. став 2. Државе чланице овог пакта се обавезују да гарантују да ће сва права која су у њему формулисана бити остваривана без икакве дискриминације засноване на раси, боји, полу, језику, вери, политичком мишљењу или каквом другом мишљењу, националном или социјалном пореклу, имовинском стању, рођењу или каквој другој околности.

Конвенција о правима детета

(Закон о ратификацији конвенције УН о правима детета, *Службени лист СФРЈ - Међународни уговори*, бр. 15/90 и *Службени лист СРЈ - Међународни уговори* бр. 4/96 и 2/97)

Члан 2.

1. Државе чланице ове конвенције поштују и обезбеђују права садржана у Конвенцији сваком детету под њиховом јурисдикцијом, без икакве дискриминације и без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго убеђење, национално, етничко или социјално порекло, имовно стање, онеспособљеност, рођење или други статус детета или његовог родитеља или законитог старатеља.

2. Државе чланице предузимају све потребне мере како би се обезбедила заштита детета од свих облика дискриминације или казне засноване на статусу, активностима, израженом мишљењу или убеђењу родитеља, законитих старатеља или чланова породице детета.

Остали УН извори

Конвенција о укидању свих облика расне дискриминације

(Закон о ратификацији конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, *Службени лист СФРЈ*, бр. 31/67)

Члан 1.

1. У овој конвенцији израз "расна дискриминација" дефинише се као свако разликовање, искључивање, ограничавање или давање првенства који се заснивају на раси, боји, прецима, националном или етничком пореклу који имају за сврху или за резултат да наруше или да компромитују признавање, уживање или вршење, под једнаким условима, људска права и основне слободе на политичком, економском, социјалном и културном пољу или у свакој другој области јавног живота.

2. Ова конвенција се не примењује на разликовања, искључивања, ограничавања или давања првенства које спроводи држава чланица Конвенције када су у питању њени држављани или лица која нису њени држављани.

3. Ниједна одредба ове конвенције не може тумачити као да на било који начин нарушава законске одредбе држава чланица Конвенције у погледу народности, држављанства или пријема у држављанство, под условом да ове одредбе не праве разлике у односу на неку посебну народност.

Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена

(Закон о ратификацији конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена, *Службени лист СФРЈ - Међународни уговори* - бр. 11/81)

Члан 1. За сврхе ове конвенције, израз "дискриминација жена" означава сваку разлику, искључење или ограничење у погледу пола, што има за последицу или циљ да угрози или онемогући признање, остварење или вршење од стране жена, људских права и основних слобода на политичком, економском, друштвеном, културном, грађанском или другом пољу, без обзира на њихово брачно стање, на основу равноправности мушкараца и жена.

2. ДОМАШАЈ УН СТАНДАРДА

Општи коментар бр. 15 и општи коментар бр. 31 Комитета за људска права

- изричито наводе да права гарантована Пактом о грађанским и политичким правима нису резервисана само за држављане, већ да морају бити доступна свим лицима, без обзира на њихово држављанство или статус апатрида, попут тражилаца азила, избеглица и других лица. У општем коментару бр. 15 се даље наводи да у посебним околностима, странац може уживати заштиту по основу Пакта чак и у односу на улазак и боравак у једној земљи када се постави питање дискриминације (ХРЦ, Генерал цоммент но. 15: Тхе поситион оф алиенс ундер тхе Цонвенант, **пар. 2**; ХРЦ, Генерал цоммент но. 31, ЦЦПР/Ц/21/Рев.1/Адд. 13, 26 Мау 2004, **пар. 10**).

Општи коментар бр. 19 Комитета за економска, социјална и културна права

- предвиђа да држава има обавезу да пружи социјалну заштиту избеглицама и тражиоцима азила без дискриминације (ЦЕСЦП, Генерал цоммент но. 19, Е/Ц.12/ГЦ/19, **пар. 31**)

Општи коментар бр. 14 Комитета за економска, социјална и културна права

- држава има обавезу да обезбеди право на здравље избеглицама и тражиоцима азила (ЦЕСЦР, Генерал цоммент но. 14, Е/Ц.12/2000/4, **пар. 3**)

Општи коментар бр. 15 Комитета за економска, социјална и културна права

- предвиђа начело једнакости држављана и избеглица и тражилаца азила у односу на приступ води (ЦЕСЦР, Генерал цоммент но. 15, Е/Ц.12/2002/11, **пар. 10**).

Општи коментар бр. 20 Комитета за економска, социјална и културна права

- указује да држављанство не треба да утиче на приступ правима гарантованим у самом Пакту, те да сва деца (и избеглице и тражиоци азила) морају имати приступ образовању и адекватној исхрани_и приступачној здравственој заштити без дискриминације (ЦЕСЦР, Генерал цоммент но. 20, Е/Ц.12/ГЦ/20, **пар. 3 - 5**).

Општа препорука бр. 30 Комитета за елиминацију свих облика расне дискриминације

- прво наглашава да се права једнако гарантују држављанима и странцима, осим малог броја права која су еклузивно призната само држављанима једне земље (ЦЕРД, Генерал рекоммендацион 30 он дисцримиinatiон агаинст нон-цитизенс, 2005, **пар. 3**). Комитет даље указује на обавезу држава да сузбије расну дискриминацију у уживању људских права и да забрани ксенофобично понашање према странцима, а нарочито говор мржње и расно моривисано насиље, као и стигматизацију и стереотипе које преносе политичари, службеници, едукатори и медији (**пар. 11-12**). Комитет посебно наглашава да различит третман по основу држављанства или имиграционог статуса, по Конвенцији, представља сваки третман који је супротан предмету и циљу Конвенције, који није предузет ради остварења легитимног циља, нити је пропорционалан постављеном циљу (**пар. 4**).

Општа препорука бр. 24 Комитета за елиминацију свих облика дискриминације жена

- тражи од држава да обрате пажњу на здравствене потребе и права жена мигранткиња и избеглица, као и да им обезбеде адекватну заштиту (ЦЕДАВ, Генерал рекоммендацион но. 24 Women анд Хеалтх, **пар. 6**)

Општа препорука бр. 27 Комитета за елиминацију свих облика дискриминације жена

- указује на то да се тражитељке азила и жене избеглице чешће суочавају са дискриминацијом, злостављањем и занемаривањем, због чега су државе у обавези да обезбеде приступ здравственим службама и усвајање родно сензитивних закона и политике (ЦЕДАВ, Генерал реццомендацион но. 27, ЦЕДАВ/Ц/ЦГ/27, **пар. 18**).

Општа препорука бр. 28 Комитета за елиминацију свих облика дискриминације жена

- наглашава се да сва права из конвенције припадају и женама избеглицама и тражитељкама азила (ЦЕДАВ, Генерал рецоммендацион но. 28, ЦЕДАВ/Ц/ЦГ/28, **пар. 12, 26**). Посебно се указује на обавезу државе да измени или укине дискриминаторске законе, друге прописе, обичаје и праксу (**пар. 9**). Такође, посебно се наглашава потреба за заштитом старијих жена мигранткиња које су често изложене дискриминацији (**пар. 31**).

Општи коментар бр. 14 Комитета за права детета

- наглашава да деца мигранти имају право да изразе своје мишљење, а усвајање мера ради гарантовања уживања права на једнакој основи са другима подлеже индивидуалној процени (ЦРЦ, Генерал цоммент но. 14, ЦРЦ/Ц/ЦГ/14, **пар. 54**).

Општи коментар бр. 3 Комитета за права детета

- тражи од држава да максимално заштите децу избеглице и мигранте, чак и када имају веома лимитирана економска средства (ЦРЦ, Генерал цоммент но. 3, ЦРЦ/ГЦ/2003/3, **пар. 30, 38**).

Општи коментар бр. 7 Комитета за права детета

- указује на потребу да посебно угрожена деца (међу којима су и деца миграната, избеглица и тражилаца азила) имају пристип одговарајућим и делотворним здравственим службама, као и образовању и другим службама (ЦРЦ, Генерал цоммент но. 7, ЦРЦ/Ц/ГЦ/7/Рев.1, **пар. 12, 24**).

Општи коментар бр. 10 Комитета за права детета

- намеће обавезу државама да децу заштите од злостављања и занемаривања, штетних послова, болести зависности, сексуалног злостављања и експлоатације, трговине и отмице,

као и од девијантног понашања и кршења закона (ЦРЦ, Генерал цоммент но. 10, ЦРЦ/Ц/ГЦ/10, **пар. 16**). Уочено је да управо због изложености дискриминацији, посебно уколико постоји ограничење у приступу образовању и тржишту рада, долази до предузимања криминалних радњи и касније до кажњавања. Као једна од главних мера у спречавању дискриминације намеће се обука службеника, пре свих полицијских службеника, тужиоца, судија, социјалних радника и других заступника детета, која се мора односити и на посебне потребе деце тражилаца азила и избеглица (**пар. 40**).

3. РЕЛЕВАНТНИ ОСНОВ ПОСТУПАЊА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Устав Републике Србије (*Службени гласник РС*, бр. 98/2006)

Члан 21. став 3. забрањује сваку дискриминацију, непосредну или посредну, "по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета."

Законске одредбе

Закон о забрани дискриминације (*Службени гласник РС*, бр. 22/2009)

Члан 2. став 1. забрањује "свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима."

Пракса Повереника за заштиту дискриминације

Повереник за заштиту равноправности не оставља дилему да су и тражиоци азила, избеглице и мигранти заштићени Законом о забрани дискриминације.

Притужба ОЦД против председника општине Кањижа, бр. 07-00-409/2015-02, мишљење од 26. октобра 2015.

Председник Општине Кањижа је на конференцији за штампу дао изјаву о избеглицама које бораве на територији Републике Србије и ове општине, где је рекао: „Из Прешева, Београда и Суботице редовно стиже више аутобуса пуних избеглица који долазе у наш град, који су оскрнавили наша гробља, гробове, наше капеле, који уништавају јавне површине, паркове, њиве и воћњаке. Нека сви погледамо шта су у последњих месец дана урадили ови странци који не поседују најосновније елементе опште интелигенције и културе. Међутим, новац изгледа да имају и изгледа да је то суштина. У праву је сваки становник Кањиже, Мартоноша и Хоргоша који са страхом излази на улицу, у праву је када је забринут због будућности своје деце, али и због почетка школске године коју чека у страху и због уништења јавних површина, улица. У име локалне самоуправе Кањижа апелујем на грађане да буду спремни“. Ова изјава је додатно објављена на интернет презентацији Општине Кањижа. Повереница је пронашла да изношење оваквог става представља акт дискриминације јер вређа достојанство избеглица, у односу на њих ствара понижавајуће и увредљиво окружење и доприноси ширењу предрасуда, нетрпељивости и нетолеранције.

Притужба организације НП против Г. Ј., бр. 07-00-698/2015-02, мишљење од 24. маја 2016.

Г. Ј., потпредседница Градског одбора партије С. Н. у Л., дала је изјаву на конференцији за новинаре поводом могуће изградње стационара за избеглице у Л., а које су 14. новембра 2015. године објављене на интернет порталу „Југмедиа“. Она је, између осталог, изјавила: „Могућа изградња стационара за избеглице у Л. била би реална опасност по животе свих житеља овог града. Међу њима сигурно има терориста. Иако се не би десио било какав напад, таква појава би јако лоше утицала на ионако лошу економску карту Л. Много је људи без посла у нашем граду, а избеглице би представљале још већи терет на наша плећа који не бисмо успели да поднесемо... Наш став је потпуно јасан - изградња зида према Македонији због неконтролисаног прилива миграната и строга контрола избеглица. Било би боље да сада градимо зид који ће спречити прилив избеглица него да касније као Французи стварамо зид плача“. Повереница је пронашла да изношење оваквог става представља акт дискриминације јер вређа достојанство избеглица, у односу на њих ствара понижавајуће и увредљиво окружење и доприноси ширењу предрасуда, нетрпељивости и нетолеранције. Повереница је посебно подвукла да носиоци јавне власти, као и сви други који својим радом и ауторитетом утичу на формирање ставова јавног мњења, морају да воде рачуна да својим актима не подржавају и не подстичу нетрпељивост и нетолеранцију.

Притужба НВО Ц. З. П. Т. А. из Б. против В. банке а. д. Н. С., бр. 07-00-668/2015-02, мишљење од 29. марта 2016.

Посебно је значајно мишљење које је донето у притужби у којој је наведено да је В. банка приликом пружања услуге трансфера новца МонеуГрам, од тражилаца азила и других избеглих лица тражила испуњење услова које иначе не тражи од других страних држављана. Тако је банка више пута од фебруара до новембра 2015. године одбила да изврши услугу трансфера новца овим лицима, чиме их је ставила у неједнак положај у односу на друге стране држављане. Банка је од ових лица захтевала да доставе потврду о пријави боравка, коју иначе не тражи другим странцима. У изјашњењу банка је тврдила да за све странце који бораве дуже од 24 часа у Србији захтева на увид потврду о пријави боравка, као и да су трансакције које врше мигранти на основу Смерница за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма сврстане у категорију високоризичних, због чега банка на ове клијенте и трансакције примењује појачане мере познавања и праћења. Истовремено, банка није оспорила доказе који указују на то да се у пракси не захтевају од свих странаца исти услови за извршење наведене трансакције. Такође, банка није пружила ниједан доказ да је додатни документ који је захтеван од тражилаца азила гаранција сигурности у смислу процене сумњивих трансакција, нити да ускраћивање пружања услуге у конкретном случају представља оправдану повреду начела једнаких права и обавеза. Тако је повереница пронашла да је ускраћивањем пружања услуге трансфера новца МонеуГрам сиријском држављанину банка прекршила одредбе Закона о забрани дискриминације.

Напомена:

Видети и мишљење у којем се повереница изјаснила о понашању раднице која је на шалтеру Главне железничке станице у Београду одбила да прода карту мигранту за релацију Београд - Шид (Притужба Ц. К. П. Р. против „Железница Србије“ а. д., бр. 07-00-575/2016/02, мишљење од 27. марта 2017), као и кондуктера који је одбио да пусти у воз два малолетна Авганистанца која су имала купљене карте (Притужба П. против „Србија воза“, бр. 07-00-2011/2017-02, мишљење од 7. септембра 2017).

4. ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ/УКАЗИВАЊЕ НА ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ИЗВОРЕ

Генерал Ассемблу, Хуман Ригхтс оф Мигрантс, А/69/302, 11 Аугуст 2014

- у документу се указује на то да људска права не припадају само држављанима и да припадају свим лицима која се налазе под јурисдикцијом државе, без дискриминације (пар. 21).

ЦЕСЦР, Тхе Дутиес оф Статес Товардс Рефугеес анд Мигрантс ундер тхе Интернационал Цовенант он Економик, Социал анд Цултурал Ригхтс, Е/Ц.12/2017/1, 24 Фебруару 2017

- указује на забрану дискриминације на основу држављанства или правног статуса у вези са уживањем економских, социјалних и културних права (пар. 5).

ОХЦХР, Принциплес анд Гуиделинес он хуман ригхтс протекцион оф мигрантс ин вулнерабле ситуатионс, 2017

- указује на потребу за имплементацијом мера које ће заштитити мигранте од свих облика дискриминације без обзира на пол, род, сексуалну оријентацију, родни идентитет, расу, етничко порекло, језик, религију или уверење, политичко или друго мишљење, друштвено порекло, инвалидитет, држављанство, миграциони или резиденцијални статус, узраст, њихове мотиве убог којих прелазе међународно признату границу, или околности у којима су нађени током путовања. Државе треба да обезбеде да се правне норме које се односе на спречавање дискриминације односе на све аспекте миграције.